

Pabaigos žodis

Emigracijos įtaka Lietuvoje nėra naujas reiškinys – ji juntama dar iki 1918 m. Labiausiai Lietuvos gyventojai išėivijos paramą jautė 1918 m. ir 1990 m. atkuriant Lietuvos valstybę. Tuo pačiu ir patiems užsienio lietuviams, ypač JAV lietuviams, kilo neišmatuojamas entuziazmas, didžiulis noras padėti Lietuvos valstybei ir jos gyventojams ne tik pinigais bei verslo patirtimi, bet ir politiniu-propagandiniu darbu. JAV lietuvių organizacijos visais laikotarpiais nedavė ramybės JAV valdžios sluoksniams, dalyvaudamos protesto demonstracijose, užpildamos juos srautu laiškų, telegramų ir rezoliucijų, reikalaujamos susitikimų, paramos Lietuvai politiniais, ekonominiais klausimais. Išėivija visa tai darė savo jėgomis labdaros pagrindu, savo paaukotois pinigais.

Prasigvenę lietuviai užsienyje kūrė ir kuria savo verslą, leido ir leidžia spaudą, knygas, statė bažnyčias, kūrė ir kuria lietuviškas mokyklas, politines bei kultūrinės draugijas. Jų savitas kultūrinis gyvenimas, prisirišimas prie paveldėtų gimtojo krašto tradicijų, gyvenamojo krašto kultūros įtaka leido susiformuoti stipriai lietuvių diasporai. Ilgainiui emigrantai įsitvirtina, įgauna daug kultūrinių, ekonominių galių ir gali daryti nemažos kultūrinės, moralinės, ekonominės įtakos Lietuvos gyvenimui. Ši įtaka reiškėsi ne tik per asmeninius, bet ir per ekonominius, kultūrinius ryšius⁵⁷⁷.

Žvelgiant į Lietuvos gyvenimo šimtmetį, matoma užsienio lietuvių, ypač JAV lietuvių, „ pridėta ranka“ – suteikta piniginė, materialinė ir profesinė parama įvairiausiose gyvenimo sferose: finansuose, sveikatos apsaugoje, švietime ir kultūroje, krašto apsaugoje, socialinėje rūpyboje, diplomatijoje. O kur dar siunčiami ir vežami giminėms doleriai, siuntiniai, atostogaujančių Lietuvoje išleisti pinigai savo poreikiams bei dovanoms. Fiksuojant didžiulius srautus labdaros ir piniginių aukų, buvo bandoma apskaičiuoti, kokios naudos davė išėivija Lietuvai. Berods, pirmasis, bandęs įvertinti JAV lietuvių paramą prieš Antrąjį pasaulinį karą, buvo JAV lietuvių veikėjas, savaitraščio *Keleivis* redaktorius Stasys Michelsonas. Jis 1961 m. aptarė vieną paramos rūšį – pinigų siuntimą giminėms. Nors jis pažymi, kad „niekas nežino, kiek Amerikos lietuviai kasmet nusiųsdavo pinigų savo giminėms“, bet daro prielaidą: jeigu „100,000 amerikiečių kasmet pasiųsdavo saviškiams vidutiniškai po 100 dol., tai reikštų 10 mln. dol. per metus, arba 200 mln. dol. per 20 Lietuvos nepriklausomybės metų“⁵⁷⁸. Iki šiol mes nežinome, kiek grįžusių iš JAV lietuvių tarpukariu nusipirko žemės ir už kiek, kokius žemės plotus įsigijo „amerikonai“. Ši svari parama Lietuvai kol kas neįvertinta.

577 Dapkutė, D. Lietuviai pasaulyje. *Pasaulio lietuvis*, 2011, gegužė, nr. 5, p.18.

578 Michelsonas, S. *Lietuvių išėivija Amerikoje 1868-1961*. South Boston, Massachusetts: *Keleivis*, 1961, p. 219.

JAV lietuvių istorikas Vincentas Liulevičius taip pat ėmėsi sunkaus uždavinio išsiaiškinti JAV lietuvių ekonominę paramą Lietuvai. Jo skaičiavimais, parama galėjo siekti apie 53 mln. dol. (prieškario verte), arba daugiau kaip 1 mlrd. dolerių (1975-1980 metų verte)⁵⁷⁹. Be to, istorikas svarstė, ar emigracija lietuvių tautai buvo nuostolis. Ir priėjo išvados, kad išeivija nėra lietuvių tautai nuostolis, bet „tikras, geras pelnas“, nes ji nepriklausomos Lietuvos atkūrimo darbe suvaidino labai svarų vaidmenį, „savosios tautos ne tik neužmiršo, bet nuoširdžiai ja rūpinosi“⁵⁸⁰. Būtina pasakyti, kad išeivijoje gyvenę istorikai neturėjo galimybių savo tyrinėjimams panaudoti Lietuvos archyvuose saugomos dokumentinės medžiagos, kuri galėjo pasitarnauti išsamiau atskleidžiant spaudoje ir atsiminimuose nefiksuotus paramos faktus, konkrečias pinigines sumas ir pan.

Panaši padėtis ir su pokario laikotarpiu. JAV lietuvių veikėjas Bronius Juodelis bandė suskaičiuoti, kiek išeivija okupacijos metais materialiai padėjo savo artimiesiems, ir įvardijo spėjamą 3 mlrd. dolerių sumą⁵⁸¹. Ir po 1990 metų JAV lietuvių paramą galime skaičiuoti milijardais dolerių. Vien ką reiškia tradiciškai siunčiami į Lietuvą pinigai artimiesiems. Nereikia užmiršti ir to, kad vyksta kultūros vertybių (meno kūrinių, archyvų, knygų ir pan.) perkėlimas į Lietuvą, vykdoma profesinė parama švietimui ir aukštajam mokslui. O kur dar iš Lietuvos į JAV vykstančių kultūros žmonių, mokslininkų, visuomenės veikėjų, politikų ir kitų globa. Ar galima apskaičiuoti savanoriavimą – aukojimą savo laiko, talkinant labdaros organizacijoms, įvairiems renginiams ir pan.?! Taigi, norint susidaryti aiškesnį įvairiapusės paramos Lietuvai paveikslą, būtini detalūs konkrečių sričių paramos tyrimai. Galbūt jie mums finansine išraiška pateiktų kitokius, nei jau žinomus skaičius, patikslintų minėtų autorių skaičiavimus.

Retas iš mūsų Lietuvoje pagalvoja apie šaltinius, iš kurių visa ta parama ėjo ir eina į Lietuvą. Patys užsienio lietuviai tuo klausimu yra ne kartą pasisakę, ne kartą bandė paneigti susiformavusį stereotipą, kad aukoja visa milijoninė lietuvių išeivija, kad tai neišsenkamas dolerių šaltinis. Dar 1989 metais lietuviškoje spaudoje buvo rašoma, kad „Amerikoje aktyvių lietuvių tėra gal koks 30 000, o visiems tiems reikalams lėšas aukoja gal net mažiau negu pusė iš jų. Nors jie aukoja gausiai, tačiau ir tie aruodai nėra neišsenkami“⁵⁸². Suprantama, kad didžiajai lietuvių išeivijos daliai Tėvynė, jos likimas yra svarbus, bet ne visi gali ar nori prisidėti aukomis, labdara, mecenavimu. Nemaža senųjų lietuvių išeivių palikuonių dalis natūraliai nutolo ir tik dabar pradeda „atrasti“ savo šaknis, susidomi lietuvybe. Pakanka pastebėti, kad, pavyzdžiui, Lietuvių

579 Liulevičius V. *Išeivijos vaidmuo nepriklausomos Lietuvos atkūrimo darbe*. Chicago: M. Morkūno spaustu-
vė, 1981, p. 276.

580 Liulevičius, V. Lietuvių išeivija: tautai nuostolis ar pelnas? *Aidai*, 1982, kovas-balandis, nr. 2, p. 86.

581 Škiudaitė, A. Mažutėlis didžiu buvo sutiktas gimtinėje. *Draugas*, 2017, rugsėjo 7, nr. 103, p. 11.

582 Išeivijos pagalba Lietuvai. Kokia ir kaip? *Pasaulio lietuvis*, 1989, kovas, nr. 3, p. 1.

fondo 40 mln. dolerių sumą, remiantis 2016 m. duomenimis, per 65 metus sukaupė tik 8066 fondo nariai⁵⁸³. Panaši padėtis ir su kitais fondais, labdaros draugijomis, klubais ir kt. Jeigu mūsų kontaktai su užsienio lietuviais būtų tampresni, didesnis pasitikėjimas vienas kitu, reikia manyti, išeivijos parama padidėtų.

Lietuvių išeivijos entuziazmo ir labdaros kulminacija – tai sunkiausi Lietuvai ir lietuvių tautai laikotarpiai: okupacijos dešimtmečiai, o ypač valstybės atkūrimo periodas. Tai laikotarpiai, kai Lietuvoje visko trūko, gyvenimo sąlygos buvo sunkios. Išeivijoje atsirasdavo patriotiškai nusiteikusių žmonių, kurie grįždavo į Lietuvą, patogesnę gyvenimą iškeisdami į mažiau patogų. Dauguma grįžo norėdami prisidėti prie nepriklausomos šalies atstatymo. Jie mums buvo svarbūs, nes, užsienyje gerai įsikūrę, praturtėję, turėjo kontaktų, mokėjo užsienio kalbų. Iš jų buvo galima mokytis, jiems padedant megzti politinius ir verslo kontaktus su užsieniu. Vieni grįžo tikėdami Tėvynėje pritaikyti savo profesines žinias, kiti – su viltimi pradėti verslą, pelningai investuoti savo sunkiai uždirbtus pinigus. Juos į Lietuvą vedė tikėjimas, kad jie reikalingi savo ar savo tėvų gimtinei. Bet buvo ir skaudžių nusivylimų.

Pavyzdžiui, iš 1918–1923 m. grįžusių daugiau kaip 20 000 JAV lietuvių beveik visi, išskyrus kelis šimtus, vėl buvo priversti išvykti į JAV. Lietuva dar nebuvo pasiruošusi jų priimti, dar neturėjo normalių ekonominių, teisinių sąlygų. Labai trūko patikimos informacijos apie Lietuvos ūkinę, kultūrinę padėtį. Prarasti pinigai, skirtingas mentalitetas, dažnas nesusikalbėjimas su tautiečiais Lietuvoje, biurokratizmas ir korupcijos pasireiškimas atšaldė reemigrantų entuziazmą.

Po 1990 m. taip pat pastebima tam tikra JAV lietuvių ar jų vaikų grįžimo į Lietuvą tendencija. Žinoma, kad per 15 metų grįžo apytikriai 5 tūkst. tautiečių. Visų jų nuotaikos gana pozityvios, nors priekaištų dėl biurokratijos išsikerojimo Lietuvoje, demokratijos stokos ir pan. blogybių jie turi. Atsakydami į klausimą, kas lėmė apsisprendimą iš JAV grįžti į Lietuvą visam laikui, praktiškai visi mini Tėvynės ilgesį. Pavyzdžiui, prof. Kazys Almenas yra sakęs: „Esu lietuvis. Kokie gali būti klausimai? Todėl ir grįžau. Jokių apsisprendimų neprireikė. O žmoniškosios problemos visur panašios. Lietuva – normalus kraštas. Daugiau šiuo klausimu neturiu ko pasakyti“⁵⁸⁴. Tiesa, kiek jų grįžo į JAV, duomenų nepavyko rasti. Tačiau dabar kita situacija, nei po 1918 metų. Susisiekimai tarp Lietuvos ir JAV nepalyginamai greitesni. Dauguma JAV lietuvių, gyvenančių Lietuvoje, turi išlaikę būstus ir Amerikoje. Dauguma jų – jau į užtarnautą poilsį išėję, gaunantys geras pensijas, kurios leidžia patogiai gyventi Lietuvoje. Dauguma jų yra išitraukę į verslus, visuomeninę ir akademinę veiklą, yra aktyvūs ryšininkai tarp išeivijos ir Lietuvos.

583 *Liepsna 2017. 2016 m. Lietuvių fondo veiklos ataskaita*. Lemont, 2017, p.32.

584 Jazukevičiūtė, D., Vernickaitė A. JAV lietuviai tėvynėje ilgisi Padėkos dienos ir amerikietiškos picos. *Veidas*, 2006, liepos 20, nr. 29, p. 38.

Buvo ir ne vienas išeivis nusivylęs 1990 m. atstatyta Lietuva. Pavyzdžiui, buvęs ALT'os pirmininkas Eugenijus Bartkus 1994 m. spalio 28 d. laiške Amerikos lietuvių kongresui rašė: „Ne paslaptis, kad prašvitus laisvės spinduliams Lietuvoje, Amerikos ir kitų laisvų kraštų lietuviai bandė atiduoti jėgas, patirtį ir neišbaigtus gyvenimo metus Lietuvai. Deja, teko skaudžiai nusivilti. Eilinis žmogus Lietuvoje mus sutiko su atvira širdimi, bet valdantys sluoksniai į mus žiūrėjo su nepasitikėjimu ir net su pagieža. Ne vienas iš mūsų pasijutom antros eilės žmogumi ir mūsų siūloma patirtis ir geri norai Lietuvai buvo atstumti. Reikėjo padėti daug pastangų, kad priėti prie valdžios aparato“⁵⁸⁵. Žiniasklaidininkas Juozas Kojelis, grįžęs į Lietuvą, viename interviu pažymėjo, kad kai Lietuva atkūrė nepriklausomybę, „jei tik kas mus čia būtų pakvietę, būtume visi lėkę, bet iš kart pajutome, kad esame nereikalingi, nepageidaujami (...) Nejaugi manyta, kad mes čia viską užimsime, nustumtume?“⁵⁸⁶

Ne visiems sekėsi ir versle. Pavyzdžiui, vienas lietuvis, buvęs aukštas JAV valdžios pareigūnas, Lietuvoje nepavykus įsitraukti į politinę veiklą, įsidarbino kompanijoje, kuri tiesė elektros perdavimo liniją iš Lietuvos per Lenkiją į Vakarų Europą. Bet ir ten nepasisekė, nes, kaip pats sakė, „mane lietuviai neblogai „apdaužė“ ir net išvarė... Labai nusiminęs grįžau atgal į Ameriką“. Bet čia pat pabrėžė, kad „Lietuvoje yra labai daug gerų žmonių, ir aš visada galvojau, kad geriems žmonėms reikia padėti“⁵⁸⁷. Kiek buvo tokių nesėkmės istorijų ir panašių atsitikimų? Deja, niekas neskaičiavo. O jų buvo.

Reikia pripažinti, kad tikrai pasitaikė atvejų, kai nesąžiningi Lietuvos verslininkai, valdininkai savo interesų patenkinimui pasinaudodavo JAV lietuvių patiklumu, sąlygų nežinojimu. Pamindami bet kokius žmogiškumo elementus, savo elgesiu apjuodino Lietuvos valstybę užsienio lietuvių akyse. JAV lietuvių veikėjas prof. Vytautas Bieliauskas, dar nepraėjus Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečiui, sakė, kad Lietuva vis dar sunkiai kratosi sovietinių psichologinių palaikų, kurie yra sunaikinę savigarbą, kitų žmonių gerbimą ir ideologinių siekimų norą. Lietuvoje, anot jo, vis dar pastebimas nepasitikėjimas, įtarinėjimai ir nuoširdumo stoka. Bet kartu pažymėjo, kad Lietuvoje gana sparčiai vyksta demokratinis brendimas⁵⁸⁸. Ir tai išeivijai teikė vilčių. Ji domisi Lietuva, įvykiais šalyje, nori bendradarbiauti. 2014 metais Lietuvos užsienio reikalų ministerijos užsakymu buvo atlikta užsienio lietuvių

585 1994 m. spalio 28 d. Eugenijaus Bartkaus laiškas Amerikos lietuvių kongresui. *LTSC/PLA*, ALT fondas, d. Reg. Nr. 13293 (II), l. n.

586 Musteikis, A. Kas bijo Juozo Kojelio? (2008-08-04) <http://lzinius.lt/lzinius/print.php?id=122142> (žiūrėta 2017 09 04)

587 Misevičiai, E. ir L. JAV-Baltijos šalių fonde (USBF) dirba „šviesiausias žvaigždės“. *Amerikos lietuvis*, 2006, balandžio 22, nr. 16, p. 29.

588 Vytautas, J. Bieliauskas. Užsienio lietuviai ir Lietuva: bendros kalbos beieškant (Paskaita 42-oje Lietuviškų studijų savaitėje, Dainavoje, 1998.08.20) <http://partizanai.org/index.php/i-laisve-1998-128-165/3329-uzsienio-lietuviai-ir-lietuva-bendros-kalbos-beieskant> (žiūrėta 2017 07 01)

(tam tikros dalies) apklausa. Rezultatai parodė, jog užsienio lietuviai nemato kliūčių bendradarbiauti su Lietuva, net 89% apklaustųjų teigė stebintys įvykius ir naujienas Lietuvoje. Vis dėlto tik kas ketvirtas apklaustasis nurodė dalyvaujantis Lietuvos viešajame gyvenime. Dažniausiai tai siejama su Lietuvoje vykstančiais renginiais ir kultūriniais gyvenimu bei ryšių su tam tikra žmonių grupe palaikymu. Apklaustos rezultatai taip pat atskleidė, kad užsienio lietuvių apsisprendimui grįžti į Lietuvą ne mažiau nei ekonominiai aspektai, svarbūs psichologinio klimato Lietuvoje pokyčiai: didesnė tolerancija bei pagarba žmogui, galimybės realizuoti savo gebėjimus⁵⁸⁹.

Didžiausias išėivijai nusivylimas nepriklausomybės pradžioje – tai nuosavybės teisių atstatymo klausimas ir Lietuvos pilietybės nepripažinimas. 1991 m. buvo priimtas Nuosavybės teisių atstatymo ir Žemės reformos įstatymai. Juose nustatytos sąlygos neleido daugeliui buvusių savininkų atgauti sovietmečiu atimtos žemės, namų. (Panaši situacija buvo ir po 1918 m., kai JAV lietuviams – JAV piliečiams buvo draudžiama įsigyti nekilnojamą turtą Lietuvoje). Didelė neteisybė padaryta Antrojo pasaulinio karo meto pabėgėliams ir negrįžusiems tremtiniais – pradžioje jiems žemė ir namai visai nebuvo gražinami (išskyrus išimtinius atvejus). Atkūrus valstybę, pilietybės ir nuosavybės tęstinumas buvo pripažintas buvusiems Lietuvos SSR piliečiams, jau atstatytos Lietuvos piliečiams. O prieškario Lietuvos piliečiai, neturintys sovietinių pasų, liko už ribos⁵⁹⁰. Turto susigrąžinimas buvo susietas su Lietuvos Respublikos pilietybe. Užsienio lietuviams pavyko išsirūpinti įstatymą, panaikinanti reikalavimą, kad norintieji atsiimti nekilnojamą nuosavybę turi gyventi Lietuvoje. Jau turtą galėjo atgauti ir gyvendamas užsienyje⁵⁹¹. Be to, reikėjo rasti dokumentus įrodančius nuosavybės teisę. Tai buvo nelengvi barjerai, kurie nuvylė dalį užsienio lietuvių Lietuvos teisėtvara.

1990 m. atkūrus nepriklausomybę buvo priimtas Laikinis pagrindinis įstatymas, kuriame atsiranda įrašas: „Lietuvos pilietis paprastai negali būti kitos valstybės pilietis“. 1992 m. spalio 25 d. priimtoje Konstitucijoje 12 straipsnio nuostata riboja dvigubą pilietybę. 2003, 2006, 2013 ir 2017 metais Konstitucinis Teismas suformulavo tezę – norint leisti dvigubai pilietybei būti paplitusiu reiškiniu, būtina keisti Konstitucijos 12 straipsnį. O tai gali padaryti tik referendumas⁵⁹². Tiesa, būtina pasakyti,

589 Užsienio lietuviai domisi įvykiais šalyje ir sutaria, kad kliūčių bendradarbiauti su Lietuva nėra. *Amerikos lietuvis*, 2014, gegužės 1, nr. 18, p. 9.

590 Puskunigis, P. Išėivijos lietuviai lengva ranka nurašomi į nuostolius. *Lietuvos rytas*, 1996, birželio 6, nr. 131, p. 4.

591 Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdybos pirmininko Broniaus Nainio pranešimo ištraukos PLB IX Seimui http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_d=42352&p_k=1&p_r=529 (žiūrėta 2017 10 08)

592 Sinkevičius V. Kylančios grėsmės Lietuvai įteisinus dvigubą pilietybę. *Draugas*, 2015, liepos 16, nr. 83, p. 7; Dalia Henke: Lietuvai reikia visų jos piliečių, nepriklausomai nuo to, kur jie gyvena www.pasauliolietuvis.lt/dalia-henke-lietuvai-reikia-visu-jos-pilieciu-nepriklausomai-nuo-to-kur-jie-gyvena (žiūrėta 2017 10 27)

kad visi, kurie buvo Lietuvos piliečiai iki 1940 m. birželio 15 d., jų vaikai, vaikaičiai ir provaikaičiai turi teisę į dvigubą pilietybę; žinoma reikia pateikti įrodančius dokumentus; didžiulė problema dabar tai, kad tie, kurie išvažiavo po kovo 11 d. 1990 m. ir nori priimti kito krašto pilietybę, praranda Lietuvos pilietybę⁵⁹³. Užsienio lietuviams nesuprantamas Lietuvos valdžios nenoras pripažinti jiems Lietuvos pilietybę kaip prigimtine. Lietuvių bendruomenės užsienyje praktiškai vieningai teigia, kad atsakomybė dėl dvigubos pilietybės įstatymo priėmimo tenka parlamentui⁵⁹⁴. Pilietybės klausimas – santykių tarp Lietuvos valdžios ir užsienio lietuvių ašis bei didžiausia rakštis tų santykių gerinimui. Per visą laiką išeivijos atstovai ieškojo sprendimų, Seimui teikė pasiūlymų, kaip pakeisti nepalankiai užsienio lietuviams susidariusią padėtį, siekiant susigrąžinti ar išlaikyti Lietuvos pilietybę ir išvengti referendumo, kuris vargiai būtų sėkmingas⁵⁹⁵. Kad šis klausimas yra aktualus ir Lietuvos visuomenėje, rodo 2017 m. iškelta iniciatyva „Idėja Lietuvai“, kuri truko penkis mėnesius, per kuriuos piliečiai ir organizacijos pasiūlė pusantrą tūkstančio idėjų, ką daryti, kad šaliai ir tautiečiams gyventųsi geriau. 2018 m. vasario 1 d., pradėdami „Didžiąją idėjų ir pokyčių konferenciją“, prezidentė Dalia Grybauskaitė, Seimo pirmininkas Viktoras Pranckietis ir premjeras Saulius Skvernelis paskelbė tris daugiausia balsų gavusias ir išrinktas idėjas Lietuvai: dvigubos pilietybės įteisinimas, mokytojas – prestižinė profesija iki 2025 m. ir pagalba jaunoms šeimoms įsigijant būstus bei biurokratijos mažinimas⁵⁹⁶. Pristatydamas idėją įteisinti dvigubą pilietybę, V. Pranckietis sakė, kad ji bręsta jau kurį laiką: „Gera žinoti, kad ją pradėjome įgyvendinti dar gerokai iki šio renginio – esame pažengę, nes kalbėjome apie tai jau seniai. Galiu tik pasidžiaugti, kad visuomenė šį klausimą iškėlė prioritetu, tai tik parodo, kad labai mums rūpi Lietuvos žmonės. Visi pasaulio lietuviai“⁵⁹⁷.

Lietuvos valdžia ir prieš Antrąjį pasaulinį karą, ir dabar stengiasi pripažinti išeivijos indėlį, atkuriant ir stiprinant Lietuvos valstybę, ir jį įvertinti. Ryškiausias atsidėkojimas – valstybiniai apdovanojimai. Prieškariu Lietuvos ordinais buvo apdovanoti 104 JAV lietuviai veikėjai, tūkstančiams įteikti medaliai⁵⁹⁸. Žiniasklaidininkė Audronė V. Škiudaitė surinko ir suregistravo šiandieninei Lietuvai nusipelnčiusius išeivijos atstovus, apdovanotus ordinais ir medaliais. Jų šimtai. Neturėjau galimybės visus pami-

593 JAV lietuvių adv. Reginos Narušienės ir dr. Ramūno Kondrato pastebėjimai; Andriukaitytė, M. Išeiviai prašo leisti išlaikyti nuo gimimo turimą Lietuvos pilietybę <http://kauno.diena.lt/print/800804> (žiūrėta 2017 10 08)

594 Laukia trys išbandymai. *Ten pat*, 2017, birželio 29, nr. 75, p. 2.

595 JAV lietuvių adv. Reginos Narušienės pastebėjimai; Ramelienė, R. Sprendimo raktas dėl dvigubos pilietybės – Seimo rankose (2017-04-25) <http://lzinios.lt/zinios/print.php?id=242819> (žiūrėta 2017 04 25)

596 Dvigubos pilietybės įteisinimas – tarp 3 idėjų Lietuvai. *Draugas*, 2018, vasario 3, nr. 15, p. 1.

597 *Ten pat*, p. 10.

598 Skirius, J. Lietuvos ordinų ir medalių teikimo JAV lietuviams politika 1927-1940 metais. *Istorija. Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslo darbai*. Vilnius, 2011, t. 83, p. 22-36.

„Globalios Lietuvos“ apdovanojimas. Statulėlės autorius – skulptorius Stasys Žirgulis. <http://www.sprana.eu/wp-content/uploads/2016/01/Globalios-Lietuvos-Apdovanojimai.jpg>

Gabriėlės Petkevičaitės-Bitės atminimo medalis „Tarnaukite Lietuvai“. Medalio autorius – skulptorius Alfridas Pajuodis. Nominantės dr. Aldonos Vasiliauskienės nuotrauka

nėti šioje knygoje, bet kiekvienas save ras minėtos autorės vertingame straipsnyje *Kaip Lietuva vertina išėvijios indėlį*⁵⁹⁹. Išėvijios nuopelnai, be jokios abejonės, bus Lietuvoje prisimenami ir ateityje. Be to, 2011 m. Lietuvos Seimas įsteigė Gabriėlės Petkevičaitės-Bitės atminimo medalį „Tarnaukite Lietuvai“, kuris skiriamas už darbą valstybės labui ir jos gerovei, pozityvių idėjų, brandinančių visuomenės pilietiškumą, tautinę savimonę ir kultūrinį samoningumą, sklaidą ir įgyvendinimą. Medaliumi apdovanoti ir JAV lietuviai: Br. Vaškelis, Stasė Vaškelienė, A. Avižienis, Diana Bieliauskaitė-Vidutienė, K. Almenas, R. Sakadolskis, Mykolas J. Drunga, Viktorija Skrupskelytė⁶⁰⁰. 2012 m. tarptautinių profesionalų tinklo *Global Lithuanian Leaders* iniciatyva įsteigti „Globalios Lietuvos“ apdovanojimai, kuriuos globoja Lietuvos Respublikos prezidentė. Apdovanojimais pagerbiami pasaulio lietuviai ir su Lietuva save siejantys asmenys, kurie savo tarptautine patirtimi, įtakingais ryšiais ir ištekliais prisideda prie Lietuvos augimo⁶⁰¹. Jais yra apdovanoti išėvijios iškilūs atstovai, tarp jų – ir JAV lietuviai: 2012 m. – prof. Algirdas Avižienis, Ray Bartkus, dr. Juozas Kazickas, Jonas Mekas, Rūta Šepetytė; 2013 m. – Angelė Kavakienė; 2014 m. – Gražina Liautaud ir Marija Danguolė Navickienė, Angela Sinickas, Jokūbas Žiburkus; 2015 m. – Aurimas Adomavičius, Daiva Čekanauskaitė-Navarrette; 2016 m. – Gint Baukus, Feliksas Bukauskas, Darius Vaškelis, Valdas Adamkus; 2017 m. – Lietuvių fondas, Chicago’s lietuvių Rotary klubas, Tadas Vizgirda ir Rūta Laukienė⁶⁰². Visi apdovanotieji susilaukia Lietuvos žiniasklaidos dėmesio.

599 Škiudaitė, A. Kaip Lietuva vertina išėvijios indėlį. *Draugas*, 2017, vasario 14, nr. 18, p. 3.

600 Laureatai www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=8469&p_k=1 (žiūrėta 2017 09 12); Gabriėlės Petkevičaitės-Bitės atminimo medaliais apdovanoti ir Amerikos lietuviai. *Draugas*, 2016, kovo 31, nr. 38, p. 2.

601 Globalios Lietuvos apdovanojimai <http://www.gllawards.lt/> (žiūrėta 2017 09 16)

602 Nominantai 2012 <http://history.gllawards.lt/lt/nominantai-2012/>; Apdovanojimai 2013 <http://history.gllawards.lt/lt/apdovanojimai-2013/> ir kt. (žiūrėta 2017 11 19); Ilkevičiūtė J. Globalios Lietuvos apdovanojimuose – dėmesys į Lietuvą sugrįžusiems lietuviams <https://www.delfi.lt/verslas/archive/print.php?id=76767779> (žiūrėta 2017 12 29)

Po tam tikrų lūžių – po nepriklausomybės paskelbimo, po okupacinės kariuomenės išvedimo, po įstojimo į NATO ir ES – išeivijai kildavo klausimas: kaip užsienio lietuviai dar gali pasitarnauti savo Tėvynei? Pavyzdžiui, prezidentas V. Adamkus, kai Lietuva tapo NATO nare, į analogišką klausimą atsakė iš esmės: „Manau, vienas iš svarbiausių Jūsų uždavinių yra puoselėti ir palaikyti lietuvių, savo kalbą, papročius ir identitetą (...) Jūs esate puikus tiltas tarp JAV ir Lietuvos tiek mūsų, tiek Amerikos verslininkams, besidairantiems investavimo galimybių abiejose šalyse. Su Jūsų pagalba į Lietuvą galėtume pritraukti daugiau investicijų, pristatyti Amerikai mūsų valstybę kaip patikimą verslo partnerę ir puikių galimybių šalį“⁶⁰³. Taip prezidentas, pats buvęs JAV lietuvis, nubrėžė pačias svarbiausias JAV lietuvių veiklos Lietuvai ir lietuvių kryptis valstybės naujame politiniame etape. Suprantama, užsienio lietuviai tradiciškai ir toliau rems savo artimuosius Lietuvoje.

Prieš keletą metų Vida Bagdonavičienė, buvusi Lietuvos ryšiams su išeivija viena iš vadovių, straipsnyje atkreipė dėmesį į tai, jog laikas diktuoja naujus uždavinius užtikrinant prasmingus ryšius tarp lietuvių visame pasaulyje. „Įvertindami pavykusias iniciatyvas, turėtume dabar, iš šių dienų patyrimo, modeliuoti tolimesnį abipusiai naudingą bendradarbiavimą. Pasaulio lietuvių organizacijose lyderiauti ateina nauja karta, kuri norėtų ir galėtų prisidėti prie Lietuvos garsinimo pasaulyje, prie valstybės modernizavimo, pilietinės visuomenės kūrimo. Reikia sudaryti sąlygas Lietuvoje, kad aktyvūs mūsų tautiečiai turėtų galimybes save realizuoti dar aukštesniu lygiu, ne tik siūsdami į Lietuvą pinigų artimiesiems ar rengdami labdaros projektus. Tikėtina, kad tam pasitarnaus vieningos – Globalios Lietuvos idėja“⁶⁰⁴. Tai liečia ir gausiausią mūsų išeiviją – JAV lietuvius. Ir mums Lietuvoje, ir lietuvių išeivijai reikalingi abipusiai naudingi ir ilgalaikiai santykiai, pagrįsti pasitikėjimu ir supratimu vienu kitais.

603 Prezidentas V. Adamkus: „Jūs esate puikus tiltas tarp JAV ir Lietuvos“. *Amerikos lietuvis*, 2004, rugpjūčio 28, nr. 35, p. 22.

604 Bagdonavičienė, V. Pasaulio lietuvių parama atkuriant Lietuvos valstybę. *Gimtasai kraštas*, 2009, nr. 2 www.ziemgala.lt/lt/metrastis-gimtasai-krastas/gimtasai (žiūr. 2017 06 07)